

«Система роботи з безпеки життєдіяльності дошкільників»

«Турбота про життя і здоров'я дітей – це найважливіша праця вихователя. Від стану здоров'я, життєрадісності, бадьорості дітей залежить їхнє духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра у свої сили»
В.Сухомлинський

Охорона життя дитини є пріоритетним завданням системи дошкільної освіти, реалізація якого сприяє збереженню та зміцненню здоров'я малюків, дає поштовх до його формування та відновлення. Саме у цьому віці у дитини формуються основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки.

Безпека життєдіяльності дитини – це формування у неї свідомого ставлення до збереження особистого життя, здоров'я шляхом надання теоретичних знань, практичних умінь, вправлення у практичних ситуаціях.

Отже, освітній процес у закладі дошкільної освіти повинен бути зорієнтований на формування безпечної поведінки дошкільнят у дозвіллі, серед людей, предметів природи, що на сучасному етапі є дуже актуальним.

Актуальність проблеми полягає у тому, що згідно з дослідженнями психолого-педагогічної науки пізнання дитиною навколишнього світу починається зі сприймання предметного середовища. Малюк тягнеться до предметів, речей, що оточують його, але в цьому може приховуватися небезпека для його здоров'я і навіть життя. Зважаючи на те, що з кожним роком збільшується кількість травмованих дітей унаслідок несформованих навичок користування предметами, речами, поведінки з незнайомими людьми, у природному довкіллі та в різних ситуаціях, постає питання в активізації роботи з дошкільнятами, щоб виробити в їхній свідомості стереотипи щодо безпеки у життєвому середовищі.

Одним із пріоритетних завдань є збереження та зміцнення фізичного і психічного здоров'я вихованців. Шляхи реалізації цього завдання повинні обиратися системно та послідовно, відповідно до отриманих раніше результатів роботи у русі формування у дошкільників основ безпеки життєдіяльності, шляхом формування свідомого ставлення до збереження власного життя та здоров'я; шляхом вправлення у практичних ситуаціях.

СЛАЙД 3 Нормативно-правовими документами з питання основ безпеки життєдіяльності є:

- ☐ Закон України «Про дошкільну освіту» (стаття 11);
- ☐ Закон України «Про охорону дитинства»;
- ☐ Базовий компонент дошкільної освіти (освітня лінія «Особистість дитини», де виокремлено зміст освіти з «Безпеки життєдіяльності»);
- ☐ Конвенція ООН «Про права дитини»;

- ☐ Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом МОН України від 26.12.2017 № 1669;
- ☐ Лист МОН України від 14.02.2019 № 1/11-1491 «Щодо організації роботи та дотримання вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах дошкільної освіти».
- ☐ «Інструкція з організації охорони життя і здоров'я дітей у дошкільних закладах освіти» (затверджена наказом МОН України від 28.10.2008 р. № 985).
- ☐ Рекомендації для працівників ЗДО на період дії воєнного стану в Україні під час планування дистанційної роботи. листа МОН від 02.03.2022 р. № 1/3845-22.
- ☐ Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти в 2022-2023 навчальному році. Лист МОН України від 10.08.2022 № 1/9-406.

СДАЙД 4 Зокрема, в Законі України «Про дошкільну освіту» визначені основні завдання. Заклад дошкільної освіти :

- ☐ створює безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечує їх дотримання;
- ☐ формує у дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки;
- ☐ сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психологічному й фізичному розвитку дітей

СДАЙД 5 В освітніх лініях Базового компоненту дошкільної освіти передбачено дати дитині відповідні знання, прищепити вміння й навички безпечної поведінки. В освітній лінії «Особистість дитини» виокремлено номінацію **«Безпека життєдіяльності»**, в якій передбачено такі результати навчання:

- ☐ диференціює поняття «безпечне» і «небезпечне», усвідомлює важливість безпеки життєдіяльності (власної та інших людей);
- ☐ знає правила безпечного перебування вдома, у дошкільному закладі, на вулиці, на воді, на льоду, на ігровому, спортивному майданчиках;
- ☐ орієнтується у правилах :
 - поводження з незнайомими предметами та речовинами;
 - пожежної та електробезпеки;
 - користування транспортом;
 - в основних знаках дорожнього руху;
- ☐ знає та може скористатися номерами телефонів основних служб допомоги (пожежної, медичної, міліції);
- ☐ знає до кого можна звернутись у критичній ситуації;

- володіє навичками безпечної поведінки в разі проявів агресивності з боку однолітків або дорослих.

СЛАЙД 6 Для реалізації вищезазначених завдань педагоги вдало використовують парціальні програми:

- «Про себе треба знати, про себе треба дбати», парціальна програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку, авт. Лохвицька Л.В.
- «Дитина у світі дорожнього руху», програма з формування основ безпечної поведінки дітей дошкільного віку під час дорожнього руху, авт. Тимовський О.А.

Чинники, які найчастіше

становлять небезпеку для дітей

- Неблагополучні сім'ї, в яких можливі такі негативні явища, як насильство над дітьми (фізичне, психічне, емоційне), бездоглядність, знущання тощо.
- Діти вулиці, безхатьки-дошкільники за живих батьків: негативний вплив підлітків девіантної поведінки; використання дітей дошкільного віку дорослими безхатьками, залучення їх до протиправних вчинків з негативними наслідками.
- Незнання дітьми правил дорожнього руху.
- Незнання дошкільниками правил пожежної безпеки, що може призводити до каліцтва і навіть смерті.
- Небезпеку для дошкільнят можуть становити ситуації: «сам удома», «сам на воді» (на річці, ставку, озері, морі), «сам у лісі» без догляду дорослих.
- Небезпека подекуди чатує на дитину і в ситуації «дитина – незнайомий дорослий».

СЛАЙД 8 В організації навчально-виховної роботи з питань безпеки життєдіяльності дошкільників, можна визначити три основні напрямки:

З педагогами

- Будується на вивченні нормативно-правових документів, локальних актів, наказів по установі, інструкцій з техніки безпеки, посадових інструкцій та забезпечення виконання цих інструкцій, методичні рекомендації.

З батьками

- Носить профілактичну спрямованість і може здійснюватися у вигляді консультацій, пам'яток, проектної діяльності відповідно до реалізації розділу програми з безпеки життєдіяльності.

З дітьми

- Включає в себе формування у дітей знань про небезпечні та шкідливі фактори, надзвичайні ситуації та виховання навичок адекватної поведінки в різних неординарних ситуаціях.

СЛАЙД 9 Організація роботи з основ безпеки життєдіяльності здійснюється відповідно наступних принципів:

Принцип систематичності. Робота з безпеки життєдіяльності повинна проводитись систематично протягом навчального року за гнучкого розподілу змісту відповідно до віку і можливостей дітей. У тижневому плані неможливо передбачити всі ситуації, які стосуються безпеки і виникають спонтанно, тож педагог упродовж дня ненав'язливо застерігає малят, влучно використовує художнє слово, привертає увагу дітей до можливих небезпек, пропонує сюжети для ігор, формуючи таким чином уміння і навички безпечної життєдіяльності дітей.

Принцип урахування умов проживання. Відомо, що міські і сільські діти мають різний досвід взаємодії з довкіллям. Так, у маленьких городян менше сформовані навички поведінки у лісі, на водоймах тощо. І, навпаки, сільські мешканці гірше орієнтуються у правилах поведінки в міському транспорті, на вулиці. Від умов проживання залежить і розуміння дитиною джерела небезпеки. Так, дитина, яка зростає в селі, з меншою обережністю ставиться до незнайомих, а тому ймовірніше може потрапити у небезпечну ситуацію. Тож ми повинні будувати освітній процес так, аби компенсувати дитяче незнання правил поведінки в незвичних умовах і збагатити їхній досвід.

Принцип інтеграції. Безпека – це не просто сума засвоєних дітьми знань, а вміння правильно поводитися в різних ситуаціях, обирати «здорову» їжу, не створювати конфлікти, загалом взаємодіяти з довкіллям. Тому тему безпеки варто інтегрувати з іншими, пропонувати дітям застосовувати свої знання правил безпеки у різних видах діяльності: образотворчій, театралізованій, ігровій, фізичній, трудовій.

Принцип взаємодії дитсадка і сім'ї. Формування в дитини дошкільного віку свідомої безпечної поведінки в довкіллі базується на позитивних прикладах дорослих. Тож нам варто приділити особливу увагу роботі з батьками, переконати їх, що не

можна вимагати від дитини виконання будь-якого правила, якщо близькі їй дорослі самі не завжди ними керуються.

Розбіжності у вимогах до дитини з боку батьків вдома та вихователів у дитсадку можуть викликати в дитини почуття образи, збентеження і навіть агресії. Тому наше завдання – зацікавити батьків перспективами подальшого розвитку дітей, зробити їх своїми однодумцями.

Від дошкільників ще не можна очікувати самостійних правильних рішень у тому чи іншому випадку. Безпечну поведінку маємо формувати.

Що ж має враховувати педагог?

Уся робота з навчання дітей безпечної поведінки має вестися з урахуванням таких головних чинників:

- Вона не має обмежуватися лише навчанням дітей норм та правил поведінки. Їх треба також навчати обачності, вмінню орієнтуватися та швидко реагувати в екстремальних ситуаціях.
- Максимальний ефект досягається, якщо навчально-виховна робота ведеться одночасно в трьох напрямках: дитсадок – діти – батьки.
- Слід враховувати особливості дитячої психіки, її підвищену вразливість. Тому неприпустимим є застосування так званої «шокової» терапії з акцентуванням на страшних наслідках пожеж, повеней тощо. Такий підхід може травмувати психіку дитини, призвести до стресів, тривог, фобій, страхів і навіть стійких неврозів.
- Важливе значення має і психологічна готовність дітей до сприйняття відповідної інформації про небезпеку та до практичних дій у надзвичайних ситуаціях. Працюючи з дошкільнятами, важливо враховувати властиві їм «вікові» страхи, спричинені високою емоційністю, малим життєвим досвідом та багатую уявою дітей. Поглиблюючи знання дітей про навколишнє, ми формуватимемо в них готовність до ситуацій, в яких вони можуть опинитися. Якщо життєва ситуація не містить в собі елементів несподіванки і зрозуміла малюкові, безпідставні страхи не виникатимуть.

Відкритим залишається питання, чи доцільно говорити з дітьми дошкільного віку про можливі трагічні наслідки нещасних випадків, про смерть однолітків. Однозначного ставлення до цієї думки ні серед педагогів, ні серед батьків немає. Вирішувати це слід в кожному конкретному випадку, враховуючи рівень дітей, їх індивідуальні особливості, можливості дорослих.

Необхідно пам'ятати, навчаючи дітей безпечній поведінці, важливо не залякати їх, не зламати їхньої природньої допитливості та зацікавленості оточуючим світом. Головне правило для вихователів та батьків – не лякати дітей можливою небезпекою, а виховувати розумну обережність.

СЛАЙД 11, 12 Перевагу в освітньо-виховному процесі слід надавати цікавим довірливим бесідам, розмовам, моделюванню та аналізу певних ситуацій, дидактичним та сюжетно-рольовим іграм.

Більше уваги потрібно приділяти організації різних видів діяльності, спрямованих на набуття певних навичок поведінки, досвіду, самостійного пошуку виходів з непростих ситуацій, навчанню приймати виважені, продумані рішення. Адже все, чого навчають дітей, вони повинні вміти застосовувати в реальному житті, на практиці.

Впевнена, що тільки завдяки спільним зусиллям у справі охорони життя і збереження здоров'я дошкільнят можна не тільки захистити їх від небезпеки, а й закласти основи безпечної поведінки, підготувати до подальшого шкільного, більш самостійного життя.

Завершити хочу висловом: «Чужих дітей не буває». Тож не будьмо байдужими до жодних проявів небезпечної поведінки дітей на вулиці, в громадських місцях, у транспорті. Завжди пам'ятаймо – наша увага, наша турбота і допомога – найдієвіші кроки до захисту дітей від будь-якої небезпеки.